

OHJE EDUSTAJILLE: Tilapäistä suojelua saaneiden ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten kuntaan siirtyminen

Tilapäistä suojelua saaneet voivat siirtyä vastaanottopalveluista kuntalaisiksi maaliskuusta 2023 alkaen, kun he ovat oleskelleet Suomessa vuoden. Halutessaan tilapäistä suojelua saava voi myös jäädä vastaanottopalveluiden piiriin. Kotikuntamerkintää haetaan Digi- ja väestötietovirastosta (DVV), joka arvioi kotikunnan täyttymisen edellytykset kotikuntalain (1994/201) mukaisesti. Tilapäistä suojelua saavan henkilön kohdalla edellytykset kotikunnan saamiselle täyttyvät yleisimmin niin, että henkilöllä on vähintään vuoden pituinen oleskelulupa ja hän on asunut Suomessa yhtäjaksoisesti vuoden ajan. Kotikunnan saamisen edellytykset voivat täytyä myös muulla perusteella (esimerkiksi perheside, työ, opiskelu).

Tilapäistä suojelua saaneilla syntyy myös oikeus Kelan asumisperusteiseen sosiaaliturvaan vuoden asumisajan perusteella.

Kun tilapäistä suojelua saava saa kotikunnan ja hänen vastaanottopalvelunsa päättyvät, hänen kaikki mahdolliset palvelunsa siirtyvät kunnan ja hyvinvointialueen järjestettäväksi. Kotikunnan saaneilla on samat oikeudet, palvelut ja velvollisuudet kuin Suomessa vakituisesti asuvilla.

Maahanmuuttoviraston sivuille on koottu tietoja siitä, mitä palveluja saa henkilö, jolla on kotikunta tai joka saa vastaanottopalveluita: [Kotikunnan palvelut | Maahanmuuttovirasto \(migri.fi\)](#).

Ilman huoltajaa Suomessa olevalle lapselle haetaan kotikuntamerkinnän lisäksi aina kuntapaikkaa ELY-keskuksesta. Kuntapaikan hakemisella varmistetaan, että tieto ilman huoltajaa Suomessa olevasta lapsesta menee vastaanottavaan kuntaan ja hyvinvointialueelle. Lisäksi kuntapaikan hakemisella pyritään varmistamaan lapsen palveluiden jatkuvuus ja mahdolliset jälkihuoltoon kuuluvat tukitoimet.

Kuntapaikan hakemisesta vastaa vastaanottokeskus. Lisätietoja kuntapaikan hakemisesta: Vastaanottokeskusten työhöje kuntapaikan hakeminen tilapäistä suojelua saavalle ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle (lähetytty edustajille sähköpostilla 6.3.2023).

Kuntaan siirtymisen info ja päätös kotikuntamerkinnän hakemisesta

Kun tilapäistä suojelua saanut ilman huoltajaa oleva lapsi on oleskellut Suomessa vuoden tai vuoden oleskelu on täyttymässä, kutsuu vastaanottokeskuksen työntekijä lapsen ja hänen edustajansa kuntaan siirtymisen infoon. Jos lapsi asuu sukulaisensa tai muun hänestä huolehtivan aikuisen kanssa, myös hänet/heidät kutsutaan lapsen tai edustajan suostumuksella tapaamiseen.

Tapaamisessa kerrotaan kuntaan siirtymisen mahdollisuudesta sekä kuntaan siirtymisen prosessista. Keskustelun pohjalta ja vastaanottokeskuksen tuella edustaja ja lapsi tekevät yhdessä päätöksen kotikuntamerkinnän ja kuntapaikan hakemisesta. Kuntaan siirtymisen jälkeen, lapsen majoituksen järjestäminen ja palvelutarpeen arvioiminen kuuluvat hyvinvointialueen vastuulle.

Lähtökohtaisesti kuntaan siirtyminen tuo lapsen vahvemmin yleisten palveluiden piiriin. Kuntaan siirtymisen jälkeen lapsella on esimerkiksi oikeus saada varhaiskasvatuspaikka ja oppivelvollisuusikäisiä lapsia ja nuoria koskee oppivelvollisuus. Lapsen täytettyä 18-vuotta, hänellä on oikeus kotoutumislain mukaisiin jälkihuollon tukitoimiin.

Lapselle tulee selvittää lapsen ikätason edellyttämällä tavalla, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia kuntaan siirtyminen hänen kohdallaan tarkoittaa ja mitä vaihtoehtoisesti vastaanottopalveluihin jääminen hänen kohdallaan tarkoittaisi.

Lapselle itselleen ei tule jättää päätöksenteon vastuuta kuntaan siirtymisen tilanteessa, vaan edustajan tulee tehdä päätös yhdessä lapsen kanssa. Huomioitavaa on, että 15-vuotta täyttäneellä lapsella on rinnakkainen puhevalta edustajan kanssa häntä itseään koskevassa asiassa.

Lapsen yksilöllisen tilanteen arvioiminen

Kun arvioidaan kotikuntamerkinän hakemista, tulee huomioida lapsen yksilöllinen tilanne ja tulevaisuuden suunnitelmat sekä vastaanottokeskuksen näkemys asiaan liittyen. On punnittava tarkoin, missä lapsella on parhaat mahdolliset olosuhteet turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön sekä minkälaista tukea lapsi tulee mahdollisesti tarvitsemaan.

Lapsen mielipiteen selvittäminen ja huomioon ottaminen

Edustajan tehtävänä on tarkastella kuntaan siirtymisen tilannetta lapsen näkökulmasta. Edustajan tulee selvittää ja varmistaa, että lapsen näkemykset, mielipiteet ja toiveet tulevat esille. Lapsen omalle näkemykselle ja perusteluille tulee antaa merkittävää painoarvoa, samoin lapsesta huolehtineiden aikuisten ja vastaanottokeskuksen työntekijöiden näkemykselle.

Lapsen toiveet ja mielipiteet tulee huomioida lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Mikäli lapsi on pieni tai ei jostakin muusta syystä pysty ilmaisemaan omaa mielipidettään, mielipidettä voidaan selvittää välillisesti keräämällä tietoa lapsen tilanteesta esimerkiksi lapsesta huolehtivilta aikuisilta, koulusta tai päiväkodista. Mahdollisuuksien mukaan myös lapsen huoltajan mielipidettä voidaan selvittää, mikäli lapsella on yhteys huoltajaansa.

Lisätietoja lapsen edun arvioinnista: [Osaava edustaja -verkkokoulutus | Kotoutuminen](#)

Lapsen perhe- ja muiden ihmissuhteiden turvaaminen on erittäin tärkeää

Mikäli lapsi asuu vastaanottokeskuksen järjestämässä majoituksessa tai yksityismajoituksessa hänestä huolehtivien tilapäistä suojelua saaneiden sukulaisten tai muiden läheisten aikuisten kanssa ja heillä on halu ja kyky huolehtia lapsesta myös jatkossa, on olennaista selvittää hakevatko he kotikuntaa itselleen ja milloin he ovat mahdollisesti aikeissa kotikuntaa hakea.

Mikäli lapsen toiveena on jatkaa asumistaan hänestä tähän asti huolehtineiden aikuisten kanssa ja sen katsotaan olevan lapsen edun mukaista, lähtökohtaisesti suositeltavaa on, että lapsi ja hänestä huolehtivat aikuiset pysyisivät saman palvelujärjestelmän piirissä myös jatkossa. Samassa palvelujärjestelmässä pysyminen on tärkeää erityisesti tilanteessa, missä lapsi on asunut hänestä huolehtivien aikuisten kanssa yhdessä vastaanottokeskuksen järjestämässä majoituksessa. Huomioitavaa on, että kotikunnan saamisen ja vastaanottopalveluiden päättymisen jälkeen, vastaanottokeskuksessa asuminen ei ole enää mahdollista.

Edustajan palkkioiden maksu

Kun lapsi saa kotikuntamerkin ja vastaanottopalvelut päättyvät, siirtyy edustajan palkkioiden maksu KEHA-keskukselle.

Edustajan tehtävät kuntaan siirtymisessä

- ❖ **Vastaanottokeskuksen järjestämään kuntaan siirtymisen infoon osallistuminen**
  - Vastaanottokeskuksen tuella ja näkemyksen huomioiden edustaja ja lapsi tekevät yhdessä päätöksen kotikuntamerkin ja kuntapaikan hakemisesta.
- ❖ **Kotikuntamerkin hakeminen Digi- ja väestötietovirastosta**
  - Kotikuntamerkin hakemista haetaan vasta sen jälkeen, kun vastaanottokeskus on tehnyt kuntapaikkahakemuksen ELY-keskukselle ja kuntaan siirtymisestä on sovittu.
  - Digi- ja väestötietovirasto arvioi kotikunnan täyttymisen edellytykset kotikuntalain mukaisesti.
  - Suuri osa tilapäisen suojelun oleskeluluvan saaneista on jo saanut henkilötunnuksen, mikäli lapsella ei ole henkilötunnusta se tulee hänelle hakea kotikuntamerkin yhteydessä.
  - Lisätietoa ja ohjeet kotikuntamerkin hakemiseen Digi- ja väestötietoviraston verkkosivuilta [Ohjeita Ukrainasta saapuville | Digi- ja väestötietovirasto \(dvv.fi\)](#)
  - Kotikunnan saamisen jälkeen muuttuvasta osoitteesta on ilmoitettava normaaleja muuttoilmoituskanavia käyttäen (muuttoilmoituslomake). Katso-ohjeet: <https://dvv.fi/muutto-suomessa> Muuttoilmoitus tulee tehdä myös postilla, kun lapsen osoite muuttuu.
- ❖ **Kelan etuuksien hakeminen tarvittaessa [Tietoa Ukrainan sodan vaikutuksista Kelan etuuksiin | Kela](#)**
  - Lisätietoa ja ohjeet Kelan myöntämien etuuksien hakemiseen
    - suomen sosiaaliturvaan kuulumisen
    - yleinen asumistuki
    - lapsilisä
    - toimeentulotuki (oikeus toimeentulotukeen alkaa vasta vastaanottopalveluiden päättymisen jälkeen)
  - Kela julkaisee maaliskuussa uuden lomakkeen UA1, jolla tilapäistä suojelua saanut voi hakea liittymistä Suomen sosiaaliturvaan, Kela-korttia ja myös lapsilisää.
- ❖ **TE-toimistoon ilmoittautuminen tarvittaessa**
  - Yli 17-vuotiaalla on oikeus saada työllistymistä ja kotoutumista edistäviä palveluita TE-toimistoista
  - Työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityminen ja kotoutumispalvelujen saaminen ei edellytä kotikuntarekisteröintiä
  - Kotikunnan saaneet alle 18-vuotiaat nuoret ovat oppivelvollisia, joten he eivät pääsääntöisesti hakeudu TE-toimistoon työnhakijoiksi.

❖ **Ulkomaalaisen henkilökortin hankkimisessa avustaminen tarvittaessa**

- Tilapäistä suojelua saava henkilö voi hakea ulkomaalaisen henkilökorttia kun:
  - hänellä on voimassa oleva oleskelulupa
  - hänellä on kotikunta Suomessa
  - hänen tietonsa on talletettu väestötietojärjestelmään
- Tarkemmat ohjeet: <https://poliisi.fi/henkilokortti>
- Mikäli lapsi on edelleen vastaanottopalveluiden piirissä ja henkilökortti on lapselle välttämätön esimerkiksi pankkitilin avaamista varten, henkilökorttihakemuksen vireillepanoon liittyvät kulut voidaan korvata vastaanottokeskuksesta.

❖ **Matkustusasiakirjan hankkimisessa avustaminen tarvittaessa**

- Tilapäistä suojelua saavilla henkilöillä tulisi olla voimassa oleva matkustusasiakirja Suomessa oleskellessaan.
- Jos lapsella ei ole kansallista passia eikä mahdollisuutta hankkia sellaista, lapselle voidaan hakea muukalaispassia Maahanmuuttovirastolta. www.migri.fi Muukalaispassin hakeminen ei edellytä kotikuntarekisteröintiä.
- Lapsen ollessa vastaanottopalveluiden piirissä, matkustusasiakirjan hakemisesta aiheutuneet kulut voidaan korvata vastaanottokeskuksesta.

❖ **Pankkitilin avaamisessa avustaminen tarvittaessa**

- Jos tilapäistä suojelua saavalla henkilöllä on suomalainen henkilötunnus ja henkilöllisyyttä osoittava asiakirja (ei tarvitse olla matkustusasiakirja), pankki voi tarjota henkilölle peruspankkipalvelut (tili ja maksukortti, verkkopankki ilman sähköisen tunnistautumisen ominaisuutta).
- Kaikki pankit eivät hyväksy ukrainalaista sisämaan passia tai henkilökorttia henkilöllisyyden todentavana asiakirjana.
- Pankkipalvelujen saatavuus helpottuu, jos henkilö saa Suomen poliisin myöntämän ulkomaalaisen henkilökortin.
- Maahanmuuttoviraston prepaid-kortti on asiakkaalla käytössään 4 kk sen jälkeen, kun hänen vastaanottopalvelunsa päättyvät. Prepaid- kortin käytöstä lisätietoja voi kysyä vastaanottokeskuksesta.

❖ **Lapsen asiakkuuden siirtoa koskeviin palaveriin ja tapaamisiin osallistuminen**

- Ilman huoltajaa olevan lapsen kuntaan siirtyminen vaatii tiivistä yhteistyötä edustajan, vastaanottokeskuksen, hyvinvointialueen ja kunnan kanssa.
- Ilman huoltajaa Suomessa olevien kotikunnan saaneiden lasten ja nuorten asumisesta ja huolenpidosta sekä palveluista vastaa hyvinvointialueet 1.3.2023 alkaen.
- Edustajan tehtävänä on varmistaa yhteistyössä kunnan ja hyvinvointialueen sekä vastaanottokeskuksen kanssa lapsen palveluiden jatkuvuus.